

**HUGO PRATT Y
CORTO MALTÉS:
ITINERARIOS
CRUZADOS**

Paco Linares Micó

Seu Universitaria Ciutat d'Alacant
Universitat d'Alacant
18.11.2015 - 28.01.2016

ESCONDIDA 19/14

South

HUGO
PRATT

Hugo Pratt. © Cong S.A. Suiza

CRÉDITS / CRÉDITOS

COORDINADOR I COMISSARI / COORDINADOR Y COMISARIO:

Paco Linares Micó

PRODUCCIÓ / PRODUCCIÓN:

Universitat d'Alacant

DISSENY / DISEÑO:

Bernabé Gómez Moreno

XARXES SOCIALS / REDES SOCIALES:

Manuel Pérez García

ISBN: 978-84-943169-9-9

© Cong S.A. Suiza - www.cong-pratt.com

© Corto Maltés publicado en español por Norma Editorial

© Paco Linares Micó. Textos

© Jordi Ojeda. Valores y tradiciones de la gente del mar en Corto Maltés

HUGO PRATT, Y CORTO MALTÉS: ITINERARIOS CRUZADOS

Seu Universitaria Ciutat d'Alacant
Universitat d'Alacant
18.11.2015 - 28.01.2016

HUGO PRATT, MESTRE

Paco Linares Micó. Coordinador i comissari de la mostra

Pocs autors han estat tan prop d'unir en un de sol aquests tres conceptes: autor, vida i obra. Aquest és el cas d'Hugo Pratt, a qui Umberto Eco va definir com un dels grans artistes del segle XX, capaç de fer literatura amb el dibuix i dibuixar amb les paraules. Definint a grans trets l'obra de l'autor de Corto Maltés, es podria dir que va realitzar còmics que podria llegir el públic adolescent i ser apreciats al mateix temps per un professor universitari. I ho feia amb dibuixos d'una bellesa i tècnica narrativa exuberant, explicant històries cultes, però alhora apassionants i entretingudes.

El 1967, abans de crear aquesta joia de la historieta mundial en què s'ha convertit Corto Maltés, Hugo Pratt ja comptava amb tot un món de viatges, aventures i filosofia. I tot aquest bagatge el va utilitzar per a donar vida al marí que es convertiria en el seu alter ego. Corto recorre un món que s'enfonsa, jurant-se sempre que fa el millor. Aquest món és ple de subtilesa, ironia, i bellesa mentre la seua mirada s'enfronta a escenaris tan distants com l'Orinoco, les Guianes o els remots arxipèlags d'Oceania. I sempre, de fons, una mirada que porta els lectors al mar, a un temps que s'ha aturat entre la malenconia i la desesperació de ser herois en un món que s'esvaeix. Tot això i molt més és Corto Maltés, la major creació i el testimoni vital d'un creador d'histories que reflecteix l'aventura i el seu sentit lúdic, amb la barbàrie de la Primera Guerra Mundial com a teló de fons.

Les històries de Corto Maltés no es lliguen per a passar l'estona. Són una immersió total en l'abstracció dels seus llocs i amb uns personatges que oscil·len entre l'heroi i el bandit, depenent de qui els mira. Per això, Corto Maltés no té lectors, sinó seguidors apassionats de les seues aventures. Les seues vinyetes serveixen d'introducció, són l'espuma que desferma la recerca d'un recorregut que cadascú construeix per si mateix, amb les seues pròpies experiències, somnis i esperances.

Plasmar la concepció final d'Hugo Pratt sobre aquelles primeres dècades del segle XX és l'objectiu de «Itineraris creuats», un projecte compost per una sèrie de jornades teòriques en les quals intervindran experts de prestigi reconegut. A més d'una exposició que recorre les aventures de

Corto Maltés: còmics antics i estudis, com també reproduccions d'aquarel·les, dibuixos i vinyetes del marí de Malta. Una mostra que ens farà sentir la màgia del novè art.

ITINERARIS CREUATS

Hugo Pratt i Corto Maltés, creador i personatge, alter ego l'ú de l'altre. El primer, Mestre i referència a seguir pels grans autors de còmic de l'actualitat; el segon, icona de la cultura popular del segle XX i de l'ideal romàntic d'aventura i llibertat. Reflectir aqueixa conjunció creada per l'artista venecià, a través del seu personatge més famós és l'objectiu final d'Itineraris creuats, un projecte compost d'una sèrie de Jornades teòriques desenvolupades per experts de reconegut prestigi. A més d'una exposició, que recorre les aventures de Corto Maltés: còmics antics i estudis, així com reproduccions d'aquarel·les, dibuixos i vinyetes del marí de Malta.

Pocs autors han estat tan prop d'unir en un de sol aquests tres conceptes: autor, vida i obra.

Des de novembre de 2015 fins a finals de gener de 2016 Alacant es converteix en el port de Corto Maltés. Deia Milo Manara que Hugo Pratt era el millor dibuixant del món, però a més era un narrador, un mag i un poeta. Així doncs, tots els ingredients queden a la disposició de tot aquell que vulga gaudir d'aquest projecte, desenvolupat amb la major il·lusió del món. I com a mostra d'açò sempre ens quedarà aquest catàleg.

HUGO PRATT, MAESTRO

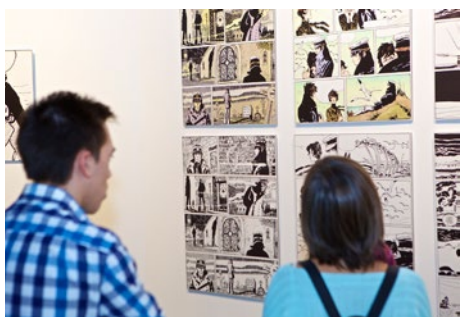
Paco Linares Micó. Coordinador y comisario de la muestra

Pocos autores han estado tan cerca de unir en uno solo estos tres conceptos: autor, vida y obra. Este es el caso de Hugo Pratt, a quién Umberto Eco definió como uno de los grandes artistas del siglo XX, capaz de hacer literatura con el dibujo y dibujar con las palabras. Definiendo a grandes rasgos la obra del autor de Corto Maltés, se podría decir que realizó cómics que podría leer el público adolescente y ser disfrutados al mismo tiempo por un profesor universitario. Y lo hacía con dibujos de una belleza y técnica narrativa exuberante, contando al mismo tiempo historias cultas, pero apasionantes y entretenidas.

En 1967, antes de crear esa joya de la historieta mundial en la que se ha convertido Corto Maltés, Hugo Pratt ya contaba en su haber con todo un mundo de viajes, aventuras y filosofía tras él. Y todo ese bagaje lo utilizó para dar vida al marino que se convertiría en su alter ego. Corto recorre un mundo que se desmorona, jurándose siempre que hace lo mejor. En él hay sutileza, ironía, y belleza, mientras su mirada se enfrenta a escenarios tan distantes como el Orinoco, las Guayanas o los remotos archipiélagos de Oceanía. Y siempre, de fondo, una mirada que lleva a sus lectores al mar, a un tiempo detenido entre la melancolía y la desesperación de ser héroes en un mundo que está desapareciendo. Todo esto y mucho más es Corto Maltés, la mayor creación y el testimonio vital de un creador de historietas que refleja la aventura y su sentido lúdico, con la barbarie de la Primera Guerra mundial como telón de fondo.

Las historias de Corto Maltés no se leen para pasar el rato. Son una inmersión total hacia el ensimismamiento de sus lugares y con unos personajes que oscilan entre el héroe y el bandido, dependiendo de quién los mire. Por eso Corto Maltés no tiene lectores, sino seguidores apasionados de sus aventuras. Sus viñetas sirven de introducción, son la chispa que hace saltar la búsqueda de un recorrido que cada cual construye por sí mismo, con sus propias experiencias, sueños y esperanzas.

ITINERARIOS CRUZADOS

Hugo Pratt y Corto Maltés, creador y personaje, alter ego el uno del otro. El primero, Maestro y referencia a seguir por los grandes autores de cómic de la actualidad; el segundo, icono de la cultura popular del siglo XX y del ideal romántico de aventura y libertad. Reflejar esa conjunción creada por el artista veneciano, a través de su personaje más famoso es el objetivo final de Itinerarios cruzados, un proyecto compuesto por una serie de Jornadas teóricas desarrolladas por expertos de reconocido prestigio. Además de una exposición, que recorre las aventuras de Corto Maltés: cómics antiguos y estudios, así como reproducciones de acuarelas, dibujos y viñetas del marino de Malta.

Desde noviembre de 2015 hasta finales de enero de 2016 Alicante se convierte en el puerto de Corto Maltés. Decía Milo Manara que Hugo Pratt era el mejor dibujante del mundo, pero además era un narrador, un mago y un poeta. Así pues, todos los ingredientes quedan a disposición de todo aquel que quiera disfrutar de este proyecto, desarrollado con la mayor ilusión del mundo. Y como muestra de ello siempre nos quedará este catálogo.

Pocos autores han estado tan cerca de unir en uno solo estos tres conceptos: autor, vida y obra.

BIOGRAFIA D'UN AVENTURER

1887: naix a La Valletta, al sud de l'illa de Malta, de mare gitana oriünda de Sevilla i un pare enrolat en la marina britànica.

1899: comença la seua educació amb un preceptor jueu, Ezra Toledano, que l'inicia en el Talmud i la Torà.

1904: embarca com a marí i arriba a Manxúria en plena guerra Ruso-Japonesa, i allí coneix l'escriptor Jack London i el desertor Rasputín.

1907-1912: viatja pel món, a Itàlia, Mèxic, Tunísia i el Pacífic.

1913: mentre exerceix la pirateria, Corto és abandonat pels seus mariners després d'un motí, crucificat a les bigues d'un rai, abans de ser rescatat per Rasputín i la bella Pandora.

1914-1918: durant la Primera Guerra Mundial, Corto Maltés recorre Europa defensant la idea de llibertat per damunt de qualsevol pàtria i prenent notablement partit per la causa dels revolucionaris irlandesos.

1919-1923: viatja a Sibèria i Àsia central buscant tresors perduts, en un món sacsejat per la caiguda dels imperis i l'emergència del comunisme.

1924-1927: els seus somnis esotèrics, juntament amb un alquimista d'Helvètia, el portaran a la recerca de Mu, el mític continent de l'Atlàntida.

BIOGRAFÍA DE UN AVENTURERO

1887: nace en La Valeta, al sur de la isla de Malta, de madre gitana oriunda de Sevilla y un padre perteneciente a la marina británica.

1899: comienza su educación con un preceptor judío, Ezra Toledano, que le inicia en el Talmud y la Torá.

1904: embarca como marino y llega a la Manchuria en plena guerra ruso-japonesa, donde conoce al escritor Jack London y al desertor Rasputín.

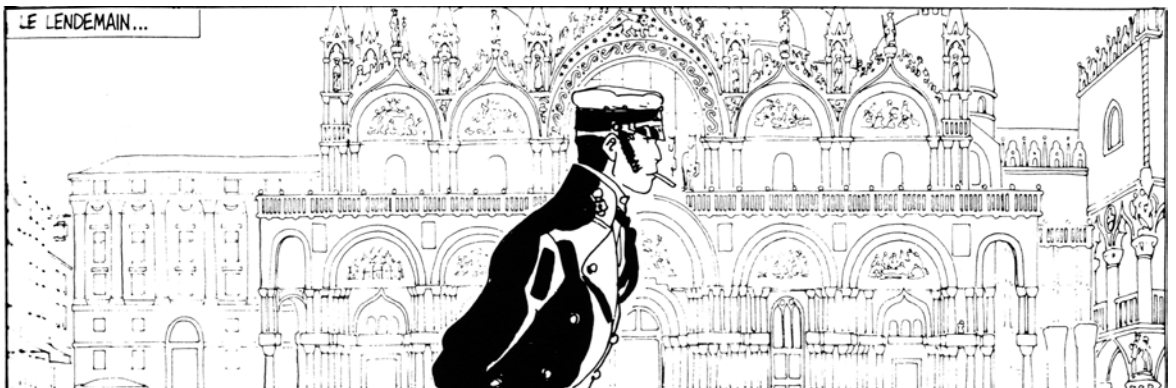
1907-1912: viaja por el mundo a Italia, México, Túnez y el Pacífico.

1913: mientras ejerce la piratería, Corto es abandonado por sus marineros tras un motín, crucificado a los maderos de una balsa, antes de ser rescatado por Rasputín y la bella Pandora.

1914-1918: durante la Primera Guerra Mundial, Corto Maltés surca Europa, defendiendo la idea de libertad por encima de cualquier patria y tomando notablemente partido por la causa de los revolucionarios irlandeses.

1919-1923: viaja a Siberia y Asia central en busca de tesoros perdidos, en un mundo sacudido por la caída de los imperios y la emergencia del comunismo.

1924-1927: sus ensoñaciones esotéricas junto a un alquimista de Helvetia le llevarán a la búsqueda de Mu, el mítico continente de la Atlántida.

CORTO MALTESE SE REPOSAIT
PARESEUSEMENT SUR L'UNIQUE
VERANDA DE LA PENSION JAVA
A PARAMARIBO (GUVANE HOLLANDAISE)
ON VOVAIT TOUT DE SUITE QUE
C'ETAIT " UN HOMME DU DESTIN "

Corto Maltés descansa indolent en l'únic mirador de la pensió Java, a Paramaribo (Guaiana Holandesa). De seguida salta a la vista que és «un aventurer». Amb gest estudiat encén un dels cigarrets que només es fumen al Brasil o a Nova Orleans: actua per a un públic invisible.

Corto Maltés descansa perezosamente en el único mirador de la pensión "Java", en Paramaribo (Guayana Holandesa). Al primer golpe de vista se aprecia que es "un aventurero". Con gesto estudiado enciende uno de los cigarrillos que sólo se fuman en Brasil o Nueva Orleans: está actuando para un público invisible.

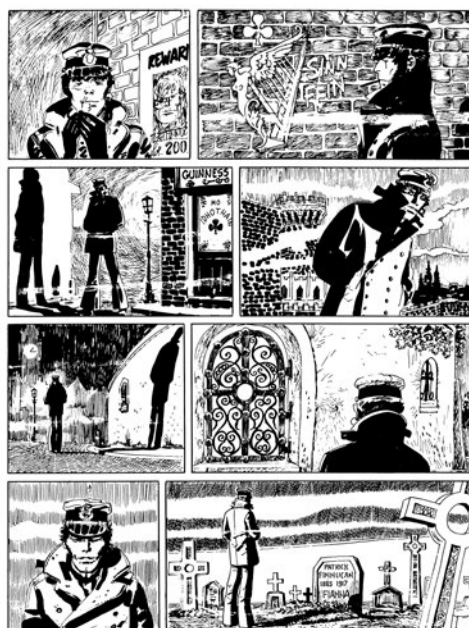
LA TÈCNICA EN COLOR O BLANC I NEGRE

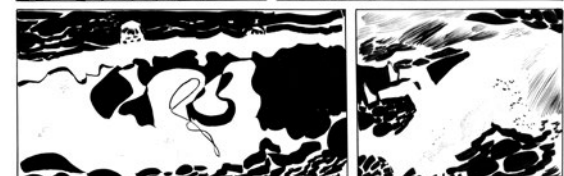
Hugo Pratt a Dominique Petitfaux sobre el seu art en blanc i negre o color: «És cert que sóc abans que res un dibuixant en blanc i negre, però això depèn, i per a certes històries el color es fa imprescindible... I no dibuix igual si la plana passarà a color o no. Quan es dibuixa per al color, es dibuixen sobretot els contorns, i el color s'ocuparà d'omplir-los. Quan es dibuixa per al blanc i negre, cal omplir més o menys els contorns amb traços suplementaris. I si es vol acolorir un dibuix pensat per al blanc i negre, cal afegir capes molt lleugeres. Pren un color i fes-ho tot amb aquest color, utilitzant diversos tons. Per exemple: prens el verd i apliques a la vinyeta diferents tons de verd. S'obtenen llavors dos colors: el verd i el negre del dibuix original. Després es pot prendre un altre color, el roig, per exemple, però sempre amb tocs lleugers. Tenim llavors el roig, i en aquest roig, reflexos de verd. I s'acaben obtenint matisos de diferents colors, però sempre amb un únic color de base.»

LA TÉCNICA EN COLOR O BLANCO Y NEGRO

Hugo Pratt a Dominique Petitfaux sobre su arte en blanco y negro o color: “Es cierto que soy ante todo un dibujante en blanco y negro, pero eso depende, y para ciertas historias el color se hace imprescindible... Y no dibujo igual si la plana se va a pasar a color o no. Cuando se dibuja para el color, se dibujan sobre todo los contornos, y el color se ocupará del relleno. Cuando se dibuja para el blanco y negro, hay que rellenar más o menos los contornos con trazos suplementarios. Y si se quiere colorear un dibujo pensado para el blanco y negro, hay que añadir capas muy ligeras. Toma un color y hazlo todo con ese color, utilizando diversos tonos. Por ejemplo: tomas el verde, y le aplicas a la viñeta diferentes tonos de verde. Se obtienen entonces dos colores: el verde y el negro del dibujo original. Después se puede tomar otro color, el rojo, por ejemplo, pero siempre con ligeros toques. Tenemos entonces el rojo, y en ese rojo, reflejos de verde. Y se acaba por conseguir matices de diferentes colores, pero siempre con un único color de base”.

SOBRE EL CÒMIC

«Un creador de còmics pot ser bo o dolent, però en qualsevol cas, el seu treball em sembla comparable al d'un novel·lista. En un còmic també es tracta fonamentalment d'explicar una història, i això sovint comporta saber utilitzar el temps. Cada vinyeta pot ser una seqüència. Són els codis els que difereixen. Per a mi és evident que el còmic és una forma particular de literatura. Si haguera de definir la meua activitat, diria que sóc un escriptor que dibuixa i un dibuixant que escriu, en aquest cas fins i tot si el text només consisteix en el diàleg imprescindible. Al meu cap, el text i la imatge van sempre units.

El poeta grec Alceu va dir a propòsit d'una petxina, més o menys, això: «Filla de la pedra i de l'escuma del mar, amb la teua bellesa conquistes el cor dels infants.» Tot està dit en aquesta frase. No hi ha millor manera de descriure una petxina. Per a mi, en aquest moment, el grafisme parteix de la necessitat d'un traç per a arribar a l'imperatiu de la paraula. Així naixen les vinyetes.

Hugo Pratt.

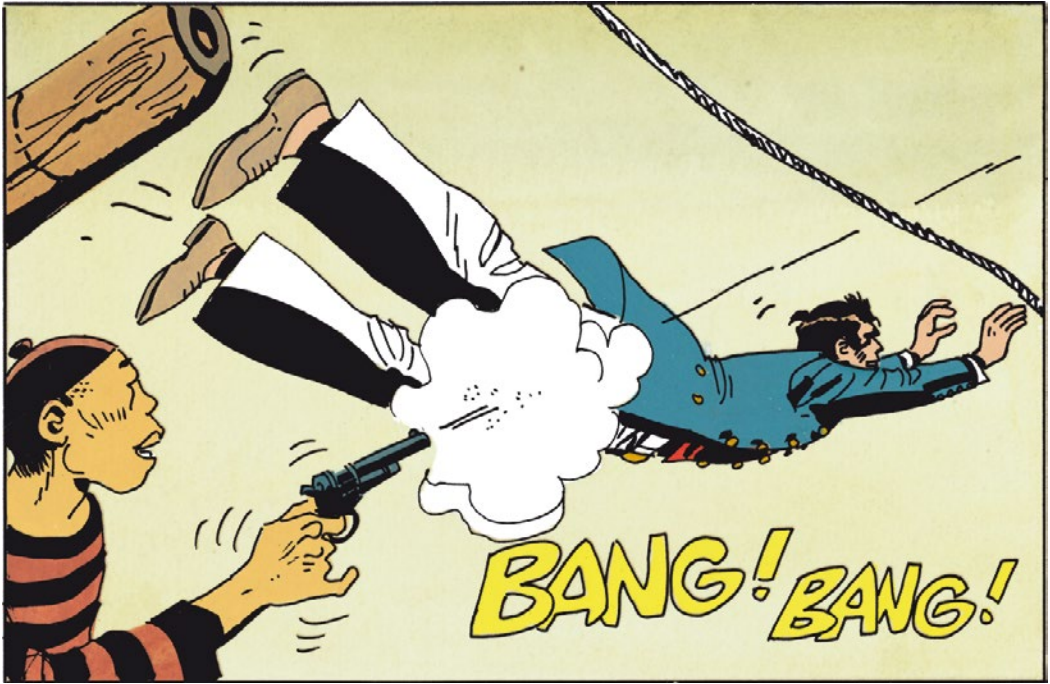
SOBRE EL CÓMIC

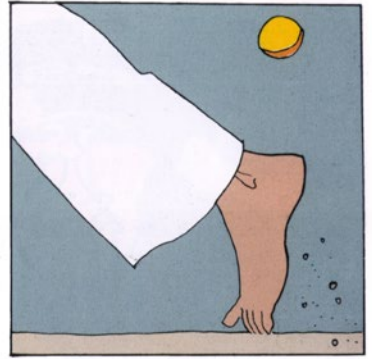
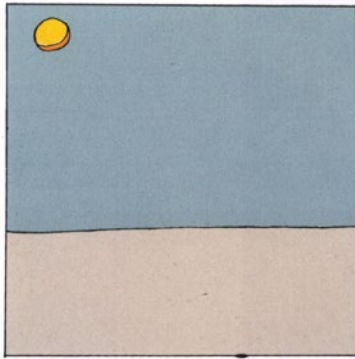
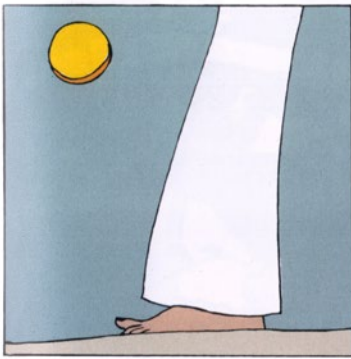
“Un creador de cómics puede ser bueno o malo, pero, en cualquier caso, su trabajo me parece comparable al de un novelista. En un cómic también se trata fundamentalmente de contar una historia, lo que a menudo conlleva saber manejar el tiempo. Cada viñeta puede ser una secuencia. Son los códigos los que difieren. Para mí es evidente que el cómic es una forma particular de literatura. Si tuviera que definir mi actividad, diría que soy un escritor que dibuja y un dibujante que escribe, en este caso incluso si el texto sólo consiste en el imprescindible diálogo. En mi cabeza, el texto y la imagen van siempre a la par.

El poeta griego Alceo dijo, a propósito de una concha, algo así: “Hija de la piedra y de la espuma de mar, con tu belleza conquistas el corazón de los niños”. Todo está dicho ahí. No hay manera mejor de describir una concha. Para mí, en este momento el grafismo parte de la necesidad de un trazo para llegar al imperativo de la palabra. Así nacen las viñetas.

Hugo Pratt.

GLARIS 1924

L'EGUISE de MOLLIS

“Sóc un creador, i per tant, el meu món està fet d'imatges vistes per mi mateix o formades en la meua imaginació després d'haver llegit o escoltat una narració, un conte o una sensació”.

– Hugo Pratt.

“Soy un creador, y por lo tanto mi mundo está hecho de imágenes vistas por mí mismo o formadas en mi imaginación después de haber leído o escuchado una narración, un cuento o una sensación”.

– Hugo Pratt.

“Es peligroso abrir demasiado las puertas de la imaginación, pues ésta se alimenta de las ideas curiosas. Entonces, los sueños se transforman en una especie de posesión, y mirar al mar se convierte en el insostenible desafío de una línea de horizonte que oculta siempre nuevos ríos y tierras desconocidas”. – Hugo Pratt.

“És perillós obrir massa les portes de la imaginació, perquè s'alimenta de les idees curioses. Llavors, els somnis es transformen en una espècie de possessió, i mirar el mar es converteix en l'insostenible desafiament d'una línia d'horitzó que oculta sempre nous rius i terres desconegudes”. - Hugo Pratt.

“Pratt ha portat la historieta a una altíssima dignitat de maduresa i autonomia com a gènere literari”. –Umberto Eco.

“Pratt ha llevado la historieta a una altísima dignidad de madurez y autonomía como género literario”. –Umberto Eco.

EL DESIG DE SER INÚTIL

Comentari d'Hugo Pratt a Dominique Petitfaux sobre les paraules del seu pare després de regalar-li L'illa del tresor, d'R.L. Stevenson: «Mon pare tenia raó: vaig trobar la meua illa del tresor. La vaig trobar en el meu món interior, en la gent que vaig conèixer, en el meu treball: passar la meua vida al costat d'un món imaginari va ser la meua illa del tresor. Certament, els mons que visite a l'atzar en les meues perquisicions es poden considerar a voltes puerils o inútils, tan allunyats com estan de les preocupacions quotidianes. Però quan pense en els que m'acusaven de ser inútil, i en el que ells consideraven útil, he de dir-los que, enfront d'ells, no solament tinc el plaer de ser inútil, sinó el desig de ser inútil.»

EL DESEO DE INÚTIL

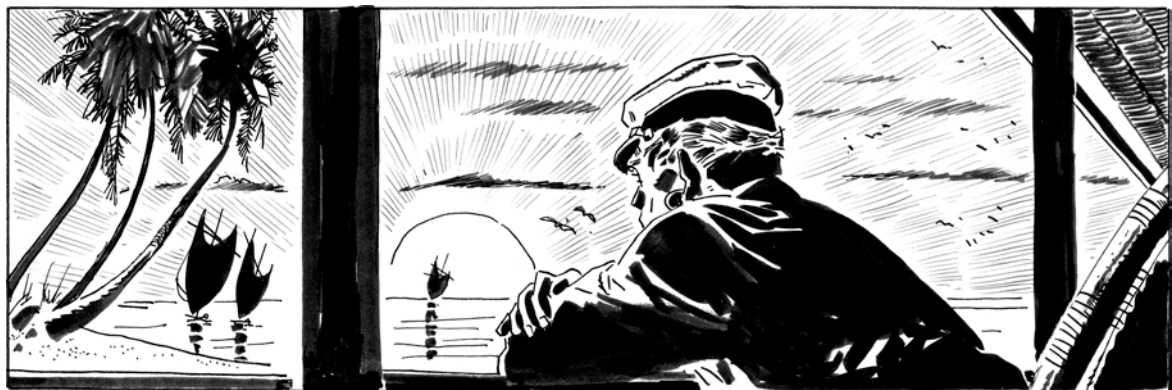
Comentario de Hugo Pratt a Dominique Petitfaux sobre las palabras de su padre tras regalarle, La isla del tesoro, de R.L. Stevenson: “Mi padre tenía razón: encontré mi isla del tesoro. La encontré en mi mundo interior, en la gente que conocí, en mi trabajo: pasar mi vida al lado de un mundo imaginario fue mi isla del tesoro. Ciertamente, los mundos que visito al azar en mis pesquisas pueden a veces ser considerados pueriles o inútiles, tan alejados como están de las preocupaciones cotidianas. Pero cuando pienso en aquellos que me acusaban de ser inútil, y lo que ellos consideraban útil, he de decirles que, frente a ellos, no sólo tengo el placer de ser inútil, sino el deseo de ser inútil”.

Com el blanc albatros sobre la monòtona respiració del Pacífic, així vagant per vagar, va el veler del veritable marí, ahir com avui, un dia qualsevol d'aquest gener-febren de 1915 que veu la fi de "La balada de la mar salada"...

Así revela Hugo Pratt en el final de "La balada del mar salado" el sentido del vagabundeo de Corto Maltés.

Como el blanco albatros sobre la monótona respiración del Pacífico, así vagando por vagar, va el velero del verdadero marino, ayer como hoy, un día cualquiera de este enero-febrero de 1915 que ve el fin de "La balada del mar salado"...

Así revela Hugo Pratt en el final de "La balada del mar salado" el sentido del vagabundeo de Corto Maltés.

Però marxem, benvolgut amic, hem d'abandonar d'aquest lloc. Hem tingut sort de trobar aquell jonc. Era d'algú que s'assemblava a vostè.

Pero vámonos, querido amigo, tenemos que irnos de este lugar. Hemos tenido suerte al encontrar aquel junco. Pertenecía a alguien que se parecía a usted.

Hugo Pratt

Platja de Lido de Ravenna, Itàlia, 15 de juny de 1927 - Grandvaux, Suïssa, 20 d'agost de 1995.

CÒMICS, REVISTES I PUBLICACIONS TEÒRIQUES

Hugo Pratt. Schtroumpf. Les Cahiers de la Bandedessinée, n° 32. Glénat editor (1977)

Hora Cero Extra. N° 49. Editorial Emilio Ramírez S.A. (1961)
Medidas:27X18cm. Blanco y negro

Frontera N° 35. Editorial Emilio Ramírez S.A. (1961)
Medidas:27X18cm. Blanco y negro

Sgt. Kirk. N°1. IvaldiEditore (1967)
Medidas:27X18cm. Blanco y negro

Sgt. Kirk. N°20. IvaldiEditore (1969)
Medidas:27X18cm. Blanco y negro

Gaceta Junior. N° 14. Universo infantil S.A. (1968). La isla del tesoro.
Medidas:29X18cm. Blanco y negro y color.

Junglemen. L'ultimo Assalto. Alberto Ongaro y Hugo Pratt. FabbriEditore (1980)
Medidas:27X18cm. Blanco y negro

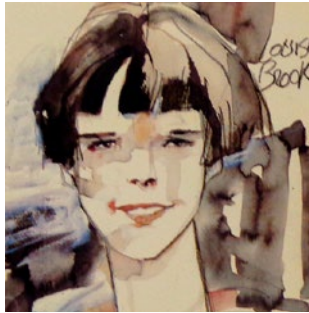

Legione straniera. Alberto Ongaro y Hugo Pratt. Annafi (2006)
Medidas:28X27cm. Blanco y negro

L'Asso di Picche dall'Argentina. Alberto Ongaro y Hugo Pratt. Anafi (2012).
Medidas:27X18cm. Blanco y negro

CÓMICS, REVISTAS Y PUBLICACIONES TEÓRICAS

Les Femmes de Corto / Hugo Pratt.
Casterman, 1995.

Escultura Corto Maltese.

Cuadernos de Fierro, n° 1: Corto Maltés en Argentina (Ediciones de la Urraca, 1987).

Corto Maltés: Cita en Bahía (Editorial Pala, 1974).

Revista Corto Maltés n° 15. New Comic, 1992.

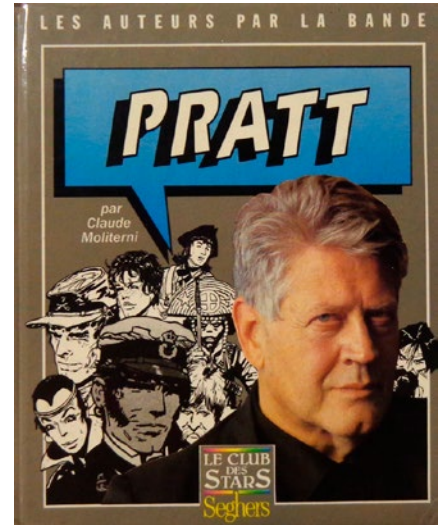
Suplemento *El País Extra* 9è Saló Internacional del Còmic de Barcelona (9 de mayo de 1991)

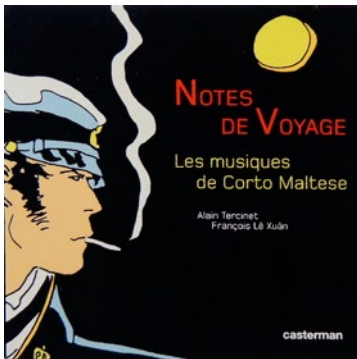
Hugo Pratt. Avevo un appuntamento. Con un racconto di Antonio Tabucchi y prefazione di Omar Calabrese. Edizioni Socrates, 1995.

La ballata del mare Salato (Arnoldo Mondadori Editore, 1973).

Hugo Pratt. Claude Moliterni. Societe des Editions Segheurs, 1987.

Notes de Voyage. Les musiques de Corto Maltes / Alain Tercinet – François Lè Xuán. Exemplaire 5376 / 8000. 4CD. Casterman,

Material pertanyent a les col·leccions privades de:
 Antoni Guiral, Ángel de la Calle, Paco Camarasa,
 Eduard Aguilar i Paco Linares

Material perteneciente a las colecciones privadas de:
 Antoni Guiral, Ángel de la Calle, Paco Camarasa,
 Eduard Aguilar y Paco Linares

DIMECRES 18 NOVEMBRE 2015

MIÉRCOLES 18 NOVIEMBRE 2015

Hugo Pratt: el hombre y el artista.

Luis Gasca.

<https://www.youtube.com/watch?v=eZqDAa9w0Qc&list=PL9hghMQISZWNthsezRmPnBRK4lwcyRTL3>

DIJOURS 19 NOVEMBRE 2015

JUEVES 19 NOVIEMBRE 2015

Hugo Pratt y su doble.

Ángel de la Calle.

<https://www.youtube.com/watch?v=Bq51al2qPCQ>

DIJOURS 19 NOVEMBRE 2015

JUEVES 19 NOVIEMBRE 2015

Los valores y tradiciones de la gente del mar en Corto Maltés.

Jordi Ojeda.

<https://www.youtube.com/watch?v=B5335dr0K7U>

DIVENDRES 20 NOVEMBRE 2015

VIERNES 20 NOVIEMBRE 2015

De Milton Caniff a Corto Maltés: buceando en el grafismo de Hugo Pratt.

Antoni Guiral.

<https://www.youtube.com/watch?v=nrP2sAIESMU>

DIVENDRES 20 NOVIEMBRE 2015

VIERNES 20 NOVIEMBRE 2015

Taula rodona / Mesa redonda.

El mito gana la partida a la historia en el fragor creativo de Hugo Pratt.

Modera: Paco Linares

Participantes: Jordi Ojeda, Luis Gasca, Paco Linares, Ángel de la Calle, Paco Camarasa, Antoni Guiral.

<https://www.youtube.com/watch?v=qODvZt5GqWU>

CONFERENCIA. JORDI OJEDA.

LOS VALORES Y TRADICIONES DE LA GENTE DEL MAR EN CORTO MALTÉS.

Paco Linares: Jordi Ojeda es doctor ingeniero industrial y profesor de la Universidad de Barcelona. Desde hace casi veinte años dirige el proyecto “Cómics, ciencia y tecnología”, con el objetivo de divulgar la ciencia utilizando las viñetas como instrumento pedagógico. Ha comisariado numerosas exposiciones, entre ellas la exposición “Cómics a puerto, un universo marítimo en viñetas”, donde realiza un recorrido por diferentes aspectos históricos y socioeconómicos relacionados con los puertos marítimos, explicados siempre empleando viñetas de los más de mil cómics seleccionados.

El profesor Ojeda realiza también una tarea de divulgación de la obra de diferentes guionistas y dibujantes de historietas, y lo hace especialmente colaborando con diferentes eventos a lo largo del año. En las IX Jornadas Comiqueras Madrid 2014 realizó la primera entrevista conjunta a los dos autores del nuevo Corto Maltés, justo después del anuncio internacional de la recuperación del personaje. El guionista Juan Díaz Canales y el dibujante Rubén Pellejero reflexionaron sobre la influencia del personaje y del autor Hugo Pratt en sus respectivas obras, y explicaron la experiencia de realizar su primer trabajo juntos y el enfoque que le daban justo

cuando se encontraban al inicio del proyecto, lo que da un gran valor a la entrevista por el largo tiempo transcurrido desde la muerte de Pratt.

En noviembre de 2015, Ojeda ha sido la persona seleccionada por Norma Editorial para realizar la presentación oficial en España de la nueva obra “*Bajo el sol de medianoche*”, donde esta vez pudo conversar con los autores ya con la obra publicada. Además de las ediciones en francés e italiano, se ha publicado en España la versión a color en castellano y catalán y la versión especial en blanco y negro en castellano, publicadas las tres ediciones de forma simultánea por Norma Editorial (véase la imagen 1).

Jordi Ojeda: Muchas gracias a la organización por invitarme a participar en las actividades paralelas de la exposición “Hugo Pratt y Corto Maltés, itinerarios cruzados”, y mis felicitaciones a Paco Linares, coordinador del proyecto, por el resultado del trabajo realizado en la exposición y en las jornadas. Es un placer impartir esta charla invitado por la Universitat d’Alacant, de poder constatar como desde el ámbito académico y científico se valora la importancia de la contribución de la historieta en la cultura popular, y que hayan apoyado la exposición con la organiza-

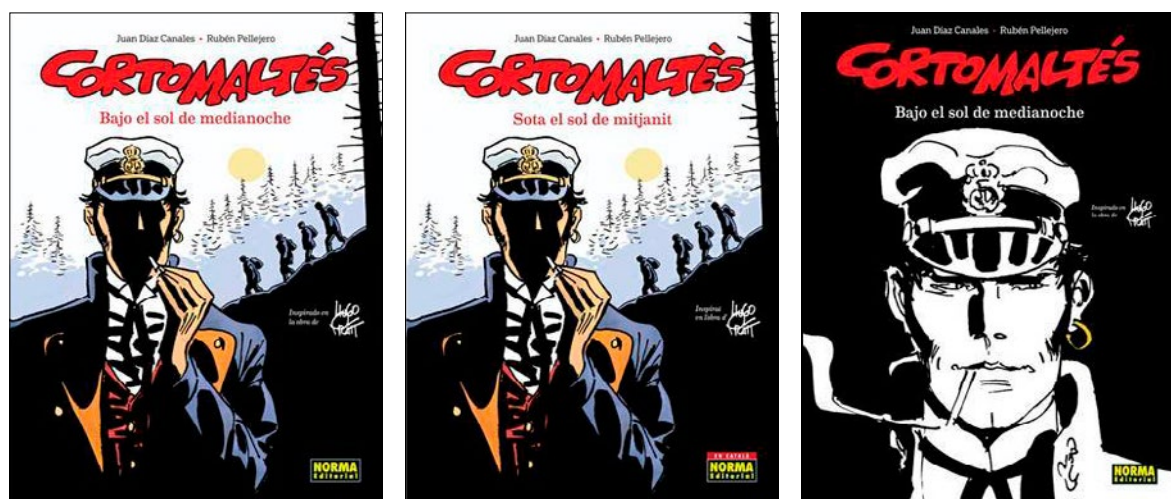

Imagen 1

ción de las jornadas con expertos del nivel de D. Luis Gasca, D. Ángel de la Calle y D. Antoni Guiral.

No tuve la suerte de poder conocer al maestro Pratt en persona, o al menos poder hablar con él puesto que lo llegué a ver en alguna de sus visitas al Salón Internacional del Cómic de Barcelona. Por eso ahora me siento un privilegiado de poder participar de forma modesta en la promoción del proyecto de recuperación del personaje, actividades que enmarco en el proyecto de divulgación que dirijo y que lleva por nombre “Cómic, ciencia y tecnología”, donde utilizo el cómic como instrumento pedagógico para divulgar la ciencia y la tecnología en general, y la asociada al mar, en especial. Utilizar el dibujo como instrumento pedagógico no es algo extraño, la ilustración se ha utilizado desde siempre para explicar la ciencia de forma más clara y tiene una larga tradición en especial en las revistas científicas del siglo XIX y de principios del siglo XX donde los dibujos eran una herramienta habitual. El objetivo del proyecto de divulgación que dirijo es el de divulgar la ciencia a partir de captar el interés del público en general, y de la gente joven en particular, a partir de la emoción, promoviendo la reflexión y el análisis y gracias, al fin y al cabo, al fomento de la lectura.

En este sentido, las historias de Corto Maltés son un ejemplo oportuno de transmisión de conocimiento puesto que no es una lectura fácil: el relato de las aventuras del personaje transcurre en un contexto verosímil, en momentos históricos reales, y mezclando personajes reales y ficticios, todo ello pensado para un público adulto, evidentemente. Ahora bien, Pratt, de forma intencionada, no coloca ninguna nota a pie de página en las hojas del álbum que aclare ningún concepto, evento, lugar o persona que aparezca en el relato. Esta decisión del autor nos exige un esfuerzo adicional a los lectores si queremos ir más allá de la aventura narrada, un esfuerzo de concreción del momento histórico donde sucede la historia que nos permita comprender en muchos casos el porqué de las decisiones tomadas por los personajes.

Pratt escoge momentos históricos reales pero no en el foco de ese evento. Por ejemplo, la obra “*La balada del mar salado*” transcurre durante la I Guerra

Mundial pero la historia sucede en un conflicto con los alemanes en el Pacífico. Aparentemente el personaje de Corto Maltés siempre está bordeando la periferia de los conflictos, en lugares que ni siquiera aparecen en otras obras de ficción, sea cómic, cine o literatura. Es por ello que, en cierta manera, la lectura de Corto contribuye a completar esa parte de la historia más desconocida para el gran público.

El nuevo equipo creativo, el guionista Juan Díaz Canales y el dibujante Rubén Pellejero, ha optado por respetar esta característica del relato y han decidido completar los momentos incompletos en la historia del personaje, que en el fondo se asemeja a la biografía de una persona real, y que Pratt cierra el círculo de forma magistral en Mú complicando notablemente la continuación de la “biografía” del personaje a partir de ese instante temporal. Es por ello que los nuevos autores sitúan la narración del nuevo título en el año 1915, justo después de “*La balada del mar salado*”, en un guión concebido pensando en la publicación en formato álbum (*La balada*, por ejemplo, se publicó mensualmente en una revista, lo que condiciona al fin y al cabo en la forma de relatar la historia). El estilo escogido por el dibujante se inspira en el estilo de la etapa intermedia de la obra publicada de Corto (en realidad existen varios cortomalteses, debido a la evolución del autor y el continuo ejercicio de arriesgar y experimentar en la forma de comunicar). La componente aventurera está muy marcada en este primer número, lo que facilita la incorporación de nuevos lectores y la recuperación del personaje, y a la vez le permite a Díaz-Canales enfatizar aquellos aspectos que marcan el carácter del protagonista, como veremos a continuación, realizando un guiño a los seguidores originales de Corto Maltés.

La importancia de la documentación en Corto Maltés

La elección de relatar la aventura en un momento histórico real obliga a un esfuerzo de documentación importante por parte de Hugo Pratt. Un ejemplo de cómo los nuevos autores toman el testigo en ese sentido enlaza precisamente con el comentario anterior sobre el uso de la imagen en las revistas científicas: en la última historia publicada observa-

mos como Corto regala un ejemplar de la revista *Scientific American* publicada el 28 de marzo de 1914 (véase la imagen 2).

Los cómics de Corto Maltés son singulares incluso en su origen e innovadores en la forma de narrar

Imagen 2. Scientific American de 28 de marzo de 1914

la historia. En “*La balada del mar salado*”, Corto es un personaje secundario: los protagonistas son dos adolescentes, Caín y Pandora Grovesnor, y su relación con el resto de personaje es lo que hace avanzar la trama. En el comportamiento de todos ellos es donde se vislumbra una forma de ser y comportarse que identificamos con los valores del mar.

Pero, ¿qué son los valores del mar? En ocasiones vemos expresiones en la ficción del tipo: “Tú lo que deberías hacer es navegar”... pero, ¿qué se quiere decir exactamente con esta frase?

Los valores son aquellas conductas que una sociedad acepta como propios. Conductas que tienen que ver con la concepción que tenemos de la amistad, de la justicia, de la libertad, del respeto, de la felicidad, de la moral o de la ética. Estos conceptos son abstractos, y como tales son extremadamente difíciles de explicar: ¿cómo explicar a un joven qué es la moral, por ejemplo? Una forma pedagógica de hacerlo es mediante el ejemplo de un comportamiento, y en ese sentido el cómic es una herramienta muy adecuada.

La particularización a los valores de la gente del mar hace referencia a una forma peculiar de comportarse en la vida, asociado a una forma de trabajar y

de vivir en sociedad, con una gran relación con la naturaleza, y una gran capacidad de disciplina, respeto, generosidad, solidaridad y a la vez de libertad y aventura.

Para ilustrar este comportamiento utilizaré viñetas de diferentes autores. En la obra “*El faro*”, de Paco Roca, el joven protagonista herido llega en su huida a un faro averiado guardado por un viejo torrero durante la guerra civil española. En una de las viñetas del interior podemos leer la siguiente expresión del farero al joven militar (véase la imagen 3): “-Quédate unos días más aquí. No se puede ir a la deriva, sin un sueño.”. Es una expresión que enlaza muy bien con esa búsqueda utópica continua y que está íntimamente asociada al viaje. Es por ello que también encuentro un acierto la estructura escogida en “*Bajo el sol de medianoche*”, donde Corto está viajando prácticamente a lo largo de todo el año 1915 por mar y tierra.

El viaje es un medio para mostrar más fácilmente la aventura pero realmente lo importante no es el via-

Imagen 3. Los valores del mar: Buscadores de un sueño.

El faro. Paco Roca. Editorial Astiberri

je en sí sino el motivo del viaje. No podemos viajar sin a la vez realizar un viaje interior, y eso lo supo reflejar muy bien el maestro Pratt con sus silencios y pausas que invitaban al lector a acompañar a Corto. El desarrollo tecnológico nos ha hecho perder en la actualidad esa noción de viaje: en realidad no viajamos, nos desplazamos, las distancias se han hecho

Los valores del mar: ética y moral

Aforismo:

“...la gente, cuando se le tuerce una mueca amarga, debería darse al mar lo antes posible...”

Imagen 4. *El faro*. Paco Roca. Editorial Astiberri

más cortas y en pocas horas podemos estar a miles de kilómetros del origen del viaje.

En la obra de Paco Roca aparecen varios aforismos interesantes a destacar, como el siguiente: “-A la gente, cuando se le tuerce una mueca amarga debería andarse al mar lo antes posible. Viajar, ése es el sucedáneo de la pistola y la bala.” (véase la imagen 4). Navegar es una cura de humildad de la persona frente a la naturaleza. De aceptar un riesgo (el barco puede naufragar ante un imprevisto), y de actuar de forma responsable con el trabajo, el compañerismo, el respeto y, sobretodo, la disciplina. Y es que no deja de ser paradójico que aquellos que representan el emblema de la libertad deben de respetar las decisiones de la autoridad precisamente por el peligro intrínseco a la navegación (véase la imagen 5 de la novela gráfica de Roca, haciendo referencia a una cita del libro de Jules Verne de “*20.000 leguas de viaje submarino*”: “-Como dijo el Capitán Nemo, el mar es el refugio de los hombres libres”).

Es un comportamiento que la gente del mar identifica como propio, y que engloba tanto a los que embarcan como a los familiares y trabajadores que permanecen en tierra. Es un comportamiento grupal que se identifica como una forma de ser. Por eso el dibujante y guionista francés Gerard Lauzier hace que uno de sus personajes grite en una viñeta que en su juventud él quería ser Corto Maltés de mayor. ¿Qué es lo que hace tan atractivo al personaje de Corto Maltés?

Los valores del mar: Personas libres

Aforismo:

“...EL MAR ES EL REFUGIO DE LOS HOMBRES LIBRES...”

Imagen 5. *El faro*. Paco Roca. Editorial Astiberri

Comportamiento moral y ético

Probablemente la respuesta a esa pregunta sea que lectores nos sentimos identificados con los valores de Corto. El autor Ángel de la Calle indica que es posible decir que tal persona “es un Corto Maltés” pero no podemos decir lo mismo utilizando el personaje de Tintín, por ejemplo. A través de la lectura de la obra de Pratt y a partir de las acciones del personaje somos capaces de identificar cuáles son sus valores y podemos decidir si nos sentimos identificados con ellos o no.

Pero hay que tener en cuenta que no estamos hablando de un héroe romántico al estilo de un folletín del siglo XVIII o XIX, incluso el mismo personaje lo reconoce en una de las viñetas de la última obra publicada de Pellejero y Díaz Canales (véase la imagen 6). ¿Qué es entonces? Podríamos decir que es un marino comprometido, es una persona inquieta, culta y una persona de acción y a la vez reflexiva. Cu-

Imagen 6

Imagen 7

riosamente Corto Maltés es de los pocos personajes de ficción que aparece leyendo libros o diarios.

Es ahí donde estriba la dificultad de continuar con las historias del personaje, de la dificultad de mostrar una forma de ser, no solo a partir de los diálogos o del dibujo, sino también por la forma de explicar la historia para mantener la esencia del estilo de Pratt. Los nuevos autores son conscientes de ello y ya lo reflejan en las dos primeras páginas de la obra “Bajo el sol de medianoche”, donde, en lo que veremos más adelante que es un sueño del mismo protagonista, Rasputín pide a Corto que en caso de fallecer por el frío no lo deje a la intemperie (el suelo helado dificultaría enterrarlo) y que lo incinere. Esa conversación íntima nos transmite compañerismo, lealtad y compromiso en muy pocas frases (véase la imagen 7).

Corto queda dormido justamente leyendo un libro de poemas que le inspira el sueño anterior. El libro en cuestión es el poemario “Canciones de Sour-dough (1907) del poeta y aventurero Robert W. Service (1874-1958), un artista reconocido como exponente de una época, la de los exploradores y buscadores de oro, en un lugar tan inhóspito como peligroso como es Alaska y Canadá.

Mc Gee es un personaje de ficción protagonista de la canción “La cremación de Sam McGee”. En realidad se entrecruzan y mezclan dos historias reales: en una de ellas dos amigos, que están durmiendo en la intemperie en Canadá, conversan mientras están muertos de frío: “-Si tú me sobrevives a mí y

yo muero congelado esta noche por favor quémame, no me dejes aquí tirado”. El suelo del terreno está tan duro, tan congelado, que es prácticamente imposible hacer un hoyo para hacer una tumba. La respuesta del compañero era consecuente con la situación: “-Si yo muero antes y tú me sobrevives, por favor, quémame y no me dejes tirado”.

El segundo suceso utilizado para el poema corresponde a la experiencia de un grupo de exploradores que arrastran el cadáver de su compañero muerto hasta encontrarse por sorpresa con un barco atrapado en el hielo. Es en la caldera de dicho barco que se puede quemar el cadáver del compañero. Díaz Canales utiliza este poema reinterpretado por Corto y Rasputín para indicarnos en la primera página de la historia los valores morales y éticos del protagonista.

La moral se muestra en la forma en cómo tratamos a los conocidos y la ética en cómo tratamos a los desconocidos. De tal manera que la moral es aquel valor abstracto que nos define si somos buena pareja, si somos buen padre, si somos un buen amigo o si somos un buen vecino. El análisis de ese comportamiento de las costumbres morales de una sociedad sería la ética. Es por ello que el comportamiento moral de Corto Maltés lo firmaríamos todos los lectores de la obra de Pratt.

Una evidencia clara es la importancia de la amistad en todas las historias de Corto que sin duda influye en su comportamiento. Si un amigo te pide que no lo ayudes lo haces igualmente, éticamente es re-

prochable porque tu amigo te ha pedido que no lo hagas, pero moralmente es correcto porque es tu amigo y le quieres ayudar, lo que supone un conflicto habitual en las decisiones de Corto. Por cierto, al final del álbum, Corto Maltés acaba cavando tumbas en el suelo helado. La razón por la cual Corto cava una tumba de una persona que no conoce es un comportamiento ético. La razón por la cual acaba quemando a su amigo, al menos oníricamente, es un comportamiento moral. Este tipo de comportamiento nos parece correcto y nos sentimos próximos a los valores que transpiran de las decisiones del protagonista.

La aventura como factor clave de atracción

Una de las características de los valores de la gente del mar es esa sensación de vivir de forma cotidiana diferentes aventuras. Pero ¿qué es la aventura? Una aventura es una situación atípica, extraña, fuera de lo normal, incierta en el desenlace y emocionante en el riesgo admitido.

En una de las primeras viñetas de “La venganza del Conde Skarbek” de Grzegorz Rosinski con guión de Yves Sente, ambientada en el siglo XIX, podemos leer la siguiente nota explicativa (véase la imagen 8): “...donde embarqué en una nave que transportaba telas y vino al Nuevo Mundo. Allí esperaba poder empezar una tercera vida...”. Mientras algunos estamos intentando vivir como podemos nuestra vida,

Imagen 8

otros van por su tercera. Esta viñeta, maravillosamente dibujada por Rosinski, ilustra perfectamente la sensación de aventura al embarcarse, del ansia de conocer nuevas culturas y explorar nuevos lugares.

¿Y cuántas vidas vivió Corto Maltés? Corto transmite una imagen de libertad tal que le permite comenzar de cero en cada aventura, sin lastre en la mochila que le permita avanzar. De nuevo una conversación en “Bajo el sol de medianoche” nos da la respuesta (véase la imagen 9):

Viñeta 1: “Habla Usted como un renegado y apátrida.”

Imagen 9

Imagen 10. San Francisco 27 de febrero de 1915

- Corto Maltés: “Que mis propias creencias no coincidan con las suyas no me convierte en un renegado, Clark.”

Viñeta 2: Corto Maltés: “-Apátrida quizás. Con tanto movimiento de fronteras es cada vez más difícil saber adónde pertenece cada uno.”

Viñeta 3: Corto Maltés: “-Aunque confieso que no es algo que me importe mucho.”

Esta concepción de “apátrida” es el extremo máximo de aventura, al no tener un lugar donde volver tienes toda la libertad del mundo para avanzar. Una de las personas que cumple con este perfil es el mismo Jack London, que aparece en los relatos como amigo de Corto ya desde su juventud, y que probablemente inspiraría al mismísimo Hugo Pratt.

En este sentido pienso que una de las referencias interesantes a comparar con el personaje de Corto Maltés es justamente con Jack London. Jack London (1876-1916) apostaba por escribir sobre historias reales que le habían acontecido a él mismo o a alguien

próximo que le permitiera certificar la autenticidad de la historia, lo que le llevó a numerosas denuncias por plagio, por cierto. Esta forma de vida y la ilusión de explorar el mundo es algo extremadamente moderno para la época.

En su obra “El crucero del Snark” publicado en 1911, London relata en forma de reportajes periodísticos su proyecto de dar la vuelta al mundo en un barco diseñado y construido expresamente para la ocasión y con la ayuda de su mujer y un grupo reducido de amigos. Es el exponente máximo de la aventura, aunque el viaje de cinco años quedara finalmente reducido a uno en su travesía por el Pacífico. London relata en el libro el impacto que causaron las nuevas enfermedades que transmitieron los antiguos exploradores a los habitantes de las diferentes islas, devastando poblaciones enteras, enfermedades que incluso acabarían afectando a la salud del propio escritor, y que le acompañarían hasta su muerte. Ese riesgo invisible también aparece narrado en “Bajo el sol de medianoche” en la experiencia real de una familia de esquimales que viaja a Europa a princi-

pios del siglo XX. Piensen que los antibióticos son un invento de los años cuarenta del siglo pasado.

La cabaña que aparece al final de la obra es la cabaña real de Jack London que todavía se conserva. El inmortal escritor de “Colmillo blanco” (1906) fue el primero en describir el fenómeno de los tres soles en el horizonte, un efecto óptico provocado por la nieve y la posición del Sol en el horizonte en una latitud próxima al ártico, una zona donde se producen las auroras boreales, que, por cierto, no puede ver Corto porque en 1915 no hubo.

Jack London es un prototipo de aventurero pero no es una persona del mar. Sus acciones son también una forma de vida a partir de la publicación de su relato, en una biografía casi similar a la del propio Hugo Pratt que acabó viviendo en diferentes países y culturas. Corto Maltés no es un héroe romántico, es un marino comprometido con una forma de aventura clásica de la que se resiste a cambiar a pesar de los avances tecnológicos de la sociedad.

El espíritu aventurero rezuma por todas las páginas del nuevo álbum, por los largos desplazamientos, la dureza del viaje y los obstáculos que van apareciendo, pero también es apreciable el conflicto con una forma de vida antes y después de los avances tecnológicos y que enlaza con una forma peculiar de vida.

Tecnología y modernidad... el fin de una época

En cierta manera, Corto Maltés es el prototipo de aventurero clásico, que se resiste a cambiar en un momento histórico de avances tecnológicos importantes que rompen con la forma de vida del momento. En “Bajo el sol de medianoche” aparecen implícitos en el relato varios conflictos entre los dos mundos. Quizás la imagen que lo ilustre mejor sean las viñetas que representan la carrera de coches celebrada el 27 de febrero de 1915 en San Francisco (véase la imagen 10 con el dibujo de Pellejero, una imagen muy transgresora al estilo que nos tenía acostumbrado Pratt en cuanto a dinámica de la página y velocidad de la acción). El Gran Premio Americano de 1915 no se pudo celebrar en Europa debido a la Primera Guerra Mundial, y los organizadores

trasladaron el evento a la ciudad de San Francisco en el marco de la Exposición Universal Panamá Pacífico realizada en 1915, que tuvo lugar desde mediados de febrero hasta finales del mismo año.

Desde finales del siglo XIX y prácticamente durante todo el siglo XX, las exposiciones universales fueron eventos claves para el impulso de la innovación y la propagación de los nuevos descubrimientos, la oportunidad de concentrar en un único lugar los avances científicos y tecnológicos de la sociedad. La celebración del Panamá Pacífico representaba además la presentación al mundo de dos grandes logros: por un lado, la finalización en agosto de 1914 de la obra del Canal de Panamá después de más de treinta años de obras, y, por otro lado, la reconstrucción de la ciudad de San Francisco después del devastador terremoto de 1906.

El Canal de Panamá es el paradigma de lo que supone la irrupción de la modernidad para el navegante, la oportunidad de reducir notablemente el tiempo de viaje entre el Pacífico y el Atlántico. Pratt estaba fascinado por la obra faraónica que supuso la construcción del canal, teniendo una gran fuerza simbólica en el relato la elección de la ciudad en alguno de sus relatos, como el propio D. Luis Gasca, amigo del autor, confirmaba y reconocía como había aparecido a menudo en sus conversaciones privadas sobre el personaje.

San Francisco es la ciudad escogida para celebrar la Exposición Universal, una oportunidad única para mostrar al mundo la reconstrucción de la ciudad después del terremoto de 1906 y el devastador incendio posterior. ¿Porqué ardió la ciudad? Porque era una ciudad construida a lo largo del siglo XVIII y XIX con la mayoría de edificios de madera y estrechas calles. La posibilidad de reconstruir una ciudad con criterios urbanísticos del siglo XX y con el conocimiento y tecnología moderna supone un cambio radical en la forma de vida de los ciudadanos. Esa idea de progreso se puede apreciar perfectamente en este relato cuando el personaje de Corto Maltés camina a lo largo de la exposición en una charla con la institutriz de Jack London, donde se pueden apreciar los espectaculares edificios construidos con motivo de la exposición (la mayoría derruidos a la

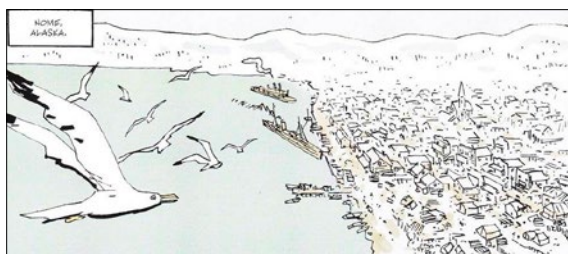

Imagen 11

finalización de la misma, pero aún quedan edificios singulares en la ciudad).

El contraste, una vez más, aparece a la llegada de Corto a la ciudad de Nome en Alaska, en el mar de Bering (véase la imagen 11). Atrás quedan los edificios monumentales de la exposición, Corto camina a través de la efervescente ciudad portuaria de Nome, embarrada y en construcción continua, dejando atrás una travesía acompañada de buscadores de oro, quizás también los últimos buscadores de oro. La tecnología cambiaría el paisaje de forma notable con la aparición de los buques de drenaje, que eran capaces de hacer en una hora el trabajo de cien hombres durante un mes.

Cultura, tolerancia, respeto

La resistencia al cambio contrasta con una mentalidad muy moderna de respeto y tolerancia propia de la gente del mar. De respeto hacia el prójimo independientemente de la raza, religión o procedencia, y tolerante con la cultura y las costumbres. No olvidemos que las tripulaciones pueden estar formadas por personas de diversas procedencias y que deben

compartir su tiempo y actividad durante toda la travesía en un espacio muy reducido y acotado.

De nuevo en “Bajo el sol de medianoche”, observamos como Corto se muestra interesado por las tradiciones del pueblo esquimal con afán de conocimiento y no de burla (véase la imagen 12, por ejemplo, donde se muestra una representación de un canto gutural de garganta, un tipo de canto característico que se mantiene en la actualidad).

Este comportamiento peculiar se transmite en una percepción de libertad que la gente del mar identifica como propios. El filósofo Bertrand Russell en su obra “Sociedad humana: ética y política” decía lo siguiente: “...En cada comunidad, incluso en la tripulación de un barco pirata, hay acciones obligadas y acciones prohibidas, acciones loables y acciones reprobables. Un pirata tiene que mostrar valor en el combate y justicia en el reparto del botín, si no lo hace así no es un buen pirata, cuando un hombre pertenece a una comunidad más grande el alcance de sus obligaciones y prohibiciones se hace más grande. Siempre hay un código al cual se ha de ajustar bajo pena de deshonra pública...”.

Ese código no está escrito en ningún lugar en las páginas de Corto Maltés, ese código lo percibimos a través de sus acciones y sus decisiones... y lo que vemos nos gusta, estamos de acuerdo con esas decisiones... eso es lo que hace atractivo al personaje, eso hace que compartamos con él sus valores. Y es por eso, precisamente, que queremos seguir leyendo más historietas protagonizadas por Corto Maltés.

Imagen 12

CONFERÈNCIA. JORDI OJEDA.

ELS VALORS I LES TRADICIONS DE LA GENT DEL MAR EN CORTO MALTÈS.

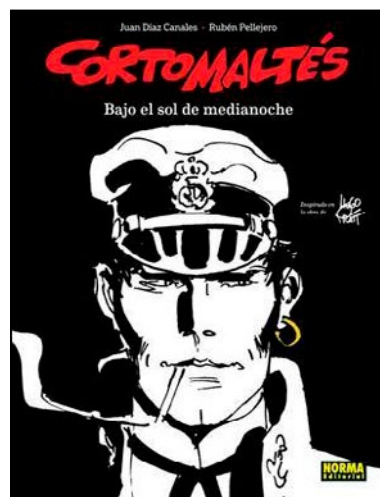
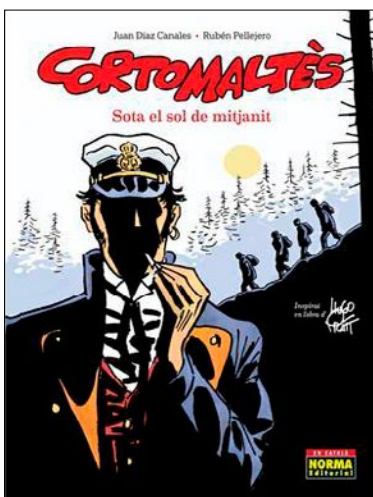
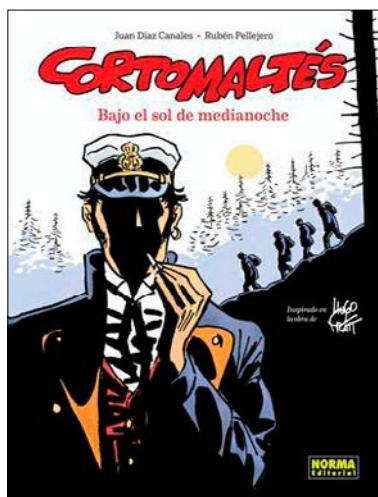
Paco Linares. Jordi Ojeda és doctor enginyer industrial i professor de la Universitat de Barcelona. Des de fa quasi vint anys dirigeix el projecte Còmics, ciència i tecnologia amb l'objectiu de divulgar la ciència utilitzant les vinyetes com a instrument pedagògic. Ha comissariat nombroses exposicions, entre les quals l'exposició "Còmics a port, un univers marítim en vinyetes", en la qual fa un recorregut per diferents aspectes històrics i socioeconòmics relacionats amb els ports marítims, explicats sempre emprant vinyetes dels més de mil còmics seleccionats.

El professor Ojeda fa també una tasca de divulgació de l'obra de diferents guionistes i dibuixants d'histories, i la fa especialment col·laborant amb diferents esdeveniments al llarg de l'any. En les IX Jornades Comiqueres Madrid 2014 va fer la primera entrevista conjunta als dos autors del nou Corto Maltès, just després de l'anunci internacional de la recuperació del personatge. El guionista Juan Díaz Canales i el dibuixant Rubén Pellejero van reflexionar sobre la influència del personatge i de l'autor Hugo Pratt en les seues respectives obres, i van explicar l'experiència de fer el seu primer treball junts i l'enfocament que li donaven justament quan es trobaven a l'inici del projecte, la qual cosa dóna un

gran valor a l'entrevista pel llarg temps transcorregut des de la mort de Pratt.

El novembre de 2015, Ojeda ha sigut la persona seleccionada per Norma Editorial per a fer la presentació oficial a Espanya de la nova obra *Sota el sol de mitjanit*, on aquesta vegada va poder conversar amb els autors ja amb l'obra publicada. A més de les edicions en francès i italià, s'ha publicat a Espanya la versió de color en castellà i català i la versió especial en blanc i negre en castellà, publicades les tres edicions de forma simultània per Norma Editorial (vegeu la imatge 1).

Jordi Ojeda. Moltes gràcies a l'organització per convidar-me a participar en les activitats paral·leles de l'exposició "Hugo Pratt i Corto Maltès, itineraris creuats", i les meues felicitacions a Paco Linares, coordinador del projecte, pel resultat del treball realitzat en l'exposició i en les jornades. És un plaer impartir aquesta xarrada convidat per la Universitat d'Alacant, de poder constatar com des de l'àmbit acadèmic i científic es valora la importància de la contribució de la historieta en la cultura popular, i que hagen donat suport a l'exposició amb l'organit-

zació de les jornades amb experts del nivell de Luis Gasca, Ángel de la Calle i Antoni Guiral.

No vaig tenir la sort de poder conèixer el mestre Pratt en persona, o almenys poder parlar amb ell, ja que el vaig arribar a veure en alguna de les seues visites al Saló Internacional del Còmic de Barcelona. Per això ara em sent un privilegiat de poder participar de forma modesta en la promoció del projecte de recuperació del personatge, activitats que emmarque en el projecte de divulgació que dirigisc i que porta per nom “Còmic, ciència i tecnologia”, en què utilitze el còmic com a instrument pedagògic per a divulgar la ciència i la tecnologia en general, i l’associada al mar especialment. Utilitzar el dibuix com a instrument pedagògic no és una cosa estranya, la il·lustració s’ha utilitzat des de sempre per a explicar la ciència de forma més clara i té una llarga tradició especialment en les revistes científiques del segle XIX i de començament del segle XX en què els dibuixos eren una eina habitual. L’objectiu del projecte de divulgació que dirigisc és divulgar la ciència a partir de captar l’interès del públic en general, i de la gent jove en particular, a partir de l’emoció, i promoure la reflexió i l’anàlisi i gràcies, al cap i a la fi, al foment de la lectura.

En aquest sentit, les històries de Corto Maltès són un exemple oportú de transmissió de coneixement perquè no és una lectura fàcil: el relat de les aventures del personatge transcorre en un context versemblant, en moments històrics reals, i barrejant personatges reals i ficticis, tot això pensat per a un públic adult, evidentment. Ara bé, Pratt, de forma intencionada, no col·loca cap nota a peu de pàgina en els fulls de l’àlbum que aclarisca cap concepte, esdeveniment, lloc o persona que apareix en el relat. Aquesta decisió de l’autor ens exigeix un esforç addicional als lectors si volem anar més enllà de l’aventura narrada, un esforç de concreció del moment històric on succeeix la història que ens permeta comprendre en molts casos el perquè de les decisions preses pels personatges.

Pratt tria moments històrics reals però no en el focus d’eixe esdeveniment. Per exemple, l’obra *La balada del mar salat* transcorre durant la Primera

Guerra Mundial però la història succeeix en un conflicte amb els alemanys al Pacífic. Aparentment el personatge de Corto Maltès sempre està vorejant la perifèria dels conflictes, en llocs que ni tan sols apareixen en altres obres de ficció, siga còmic, cinema o literatura. És per això que, en certa manera, la lectura de Corto contribueix a completar eixa part de la història més desconeguda per al gran públic.

El nou equip creatiu, el guionista Juan Díaz Canales i el dibuixant Rubén Pellejero, ha optat per respectar aquesta característica del relat i han decidit completar els moments incomplets en la història del personatge, que en el fons s’assembla a la biografia d’una persona real i que Pratt tanca el cercle de forma magistral en Mü complicant notablement la continuació de la “biografia” del personatge a partir d’eixe instant temporal. És per això que els nous autors situen la narració del nou títol l’any 1915, justament després de *La balada del mar salat*, en un guió concebut pensant en la publicació en format àlbum (*La balada*, per exemple, es va publicar mensualment en una revista, la qual cosa condiona, al cap i a la fi, la forma de relatar la història). L’estil triat pel dibuixant s’inspira en l’estil de l’etapa intermèdia de l’obra publicada de Corto (en realitat, hi ha diversos cortomalteses, a causa de l’evolució de l’autor i el continu exercici d’arriscar i experimentar en la forma de comunicar). El component aventurer està molt marcat en aquest primer número, la qual cosa facilita la incorporació de nous lectors i la recuperació del personatge i, alhora, permet a Díaz-Canales emfatitzar aquells aspectes que marquen el caràcter del protagonista, com veurem a continuació, fent l’ullet als seguidors originals de Corto Maltès.

La importància de la documentació en Corto Maltès

L’elecció de relatar l’aventura en un moment històric real obliga a un esforç de documentació important per part d’Hugo Pratt. Un exemple de com els nous autors prenen el testimoni en eixe sentit enllaça precisament amb el comentari anterior sobre l’ús de la imatge en les revistes científiques: en l’última història publicada observem com Corto regala un exem-

plar de la revista *Scientific American* publicada el 28 de març de 1914 (vegeu la imatge 2).

Els còmics de Corto Maltès són singulars fins i tot en l'origen i innovadors en la forma de narrar la història. En *La balada del mar salat*, Corto és un personatge

Imatge 2. Scientific American de 28 de març de 1914

secundari: els protagonistes són dos adolescents, Caïn i Pandora Grovesnor, i la seua relació amb la resta de personatge és el que fa avançar la trama. En el comportament de tots ells és on s'albira una forma de ser i comportar-se que identifiquem amb els valors del mar.

Però, què són els valors del mar? En ocasions veiem expressions en la ficció del tipus: “Tu el que hauries de fer és navegar...”, però, què es vol dir exactament amb aquesta frase?

Els valors són aquelles conductes que una societat accepta com a propis. Conductes que tenen a veure amb la concepció que tenim de l'amistat, de la justícia, de la llibertat, del respecte, de la felicitat, de la moral o de l'ètica. Aquests conceptes són abstractes, i com a tals són extremadament difícils d'explicar: com explicar a un jove què és la moral, per exemple? Una forma pedagògica de fer-ho és mitjançant l'exemple d'un comportament, i en eixe sentit el còmic és una eina molt adequada.

La particularització als valors de la gent del mar fa referència a una forma peculiar de comportar-se en la vida, associada a una forma de treballar i de viure en societat, amb una gran relació amb la natura i

una gran capacitat de disciplina, respecte, generositat, solidaritat i, alhora, llibertat i aventura.

Per a il·lustrar aquest comportament utilitzaré vinyetes de diferents autors. En l'obra *El far*, de Paco Roca, el jove protagonista ferit arriba en la seua fugida a un far avariament guardat per un vell torrer durant la Guerra Civil espanyola. En una de les vinyetes de l'interior podem llegir la següent expressió del farer al jove militar (vegeu la imatge 3): “Queda't uns dies més ací. No es pot anar a la deriva, sense un somni”. És una expressió que enllaça molt bé amb eixa cerca utòpica contínua i que està íntimament associada al viatge. És per això que també trobe un encert l'estructura triada en *Sota el sol de mitjanit*, en què Corto està viatjant pràcticament al llarg de tot l'any 1915 per mar i terra.

El viatge és un mitjà per a mostrar més fàcilment l'aventura, però realment allò important no és el viatge en si, sinó el motiu del viatge. No podem viatjar sense, alhora, fer un viatge interior, i això ho va saber reflectir molt bé el mestre Pratt amb els seus

Imatge 3. Els valors del mar: Cercadors d'un somni.

El far. Paco Roca. Editorial Astiberri

silencis i pauses que convidaven el lector a acompanyar Corto. El desenvolupament tecnològic ens ha fet perdre en l'actualitat eixa noció de viatge: en realitat no viatgem, ens desplacem, les distàncies s'han fet més curtes i en poques hores podem estar a milers de quilòmetres de l'origen del viatge.

En l'obra de Paco Roca apareixen diversos aforismes interessants que cal destacar, com el següent:

Los valores del mar: ética y moral

Aforismo:

“...la gente, cuando se le torce una mueca amarga, debería darse al mar lo antes posible...”

Imatge 4. *El far*. Paco Roca. Editorial Astiberri

“La gent, quan se li torç les coses, hauria d’anar-se’n al mar com més prompte millor. Viatjar, aquest és el succedani de la pistola i la bala” (vegeu la imatge 4). Navegar és una cura d’humilitat de la persona davant la natura. D’acceptar un risc (el vaixell pot naufragar davant un imprevist) i d’actuar de forma responsable amb el treball, la companyonia, el respecte i, sobretot, la disciplina. I és que no deixa de ser paradoxal que aquells que representen l’emblema de la llibertat han de respectar les decisions de l’autoritat precisament pel perill intrínsec a la navegació (vegeu la imatge 5 de la novel·la gràfica de Roca, que fa referència a una cita del llibre de Jules Verne, *Vint mil llegües de viatge submarí*: “com va dir el capità Nemo, el mar és el refugi dels homes lliures”).

És un comportament que la gent del mar identifica com a propi i que engloba tant els qui embarquen com els familiars i treballadors que romanen a terra. És un comportament grupal que s’identifica com una forma de ser. Per això el dibuixant i el guionista francès Gerard Lauzier fa que un dels seus personatges crida en una vinyeta que en la seua joventut ell volia ser Corto Maltès de gran. Què és el que fa tan atractiu el personatge de Corto Maltès?

Comportament moral i ètic

Probablement la resposta a eixa pregunta siga quins lectors ens sentim identificats amb els valors de Corto. L’autor, Àngel de la Calle, indica que és possible

Los valores del mar: Personas libres

Aforismo:

“...EL MAR ES EL REFUGIO DE LOS HOMBRES LIBRES...”

Imatge 5. *El far*. Paco Roca. Editorial Astiberri

dir que tal persona “és un Corto Maltès” però no podem dir el mateix utilitzant el personatge de Tintín, per exemple. A través de la lectura de l’obra de Pratt i a partir de les accions del personatge som capaços d’identificar quins són els seus valors i podem decidir si ens hi sentim identificats o no.

Però cal tenir en compte que no estem parlant d’un heroi romàntic a l’estil d’un fulletó del segle XVIII o XIX, fins i tot el mateix personatge ho reconeix en una de les vinyetes de l’última obra publicada de Pellejero i Díaz Canales (vegeu la imatge 6). Què és aleshores? Podríem dir que és un marí compromès, és una persona inquieta, culta i una persona d’acció i, alhora, reflexiva. Curiosament, Corto Maltès és dels pocs personatges de ficció que hi apareix llegint llibres o diaris.

És ací on es troba la dificultat de continuar amb les històries del personatge, de la dificultat de mostrar

Imatge 6

Imatge 7

una forma de ser, no solament a partir dels diàlegs o del dibuix, sinó també per la forma d'explicar la història per a mantenir l'essència de l'estil de Pratt. Els nous autors són conscients d'això i ja ho reflecteixen en les dues primeres pàgines de l'obra *Sota el sol de mitjanit*, on, com veurem més endavant que és un somni del mateix protagonista, Rasputín demana a Corto que en cas de morir pel fred no el deixi a la intempèrie (el sòl gelat dificultaria enterrar-lo) i que l'incinere. Eixa conversa íntima ens transmet companyonia, lleialtat i compromís en molt poques frases (vegeu la imatge 7).

Corto es queda adormit justament llegint un llibre de poemes que li inspira el somni anterior. El llibre en qüestió és el poemari *Cançons de Sour-dough* (1907) del poeta i aventurer Robert W. Service (1874-1958), un artista reconegut com a exponent d'una època, la dels exploradors i cercadors d'or, en un lloc tan inhòspit com perillós com és Alaska i el Canadà.

McGee és un personatge de ficció protagonista de la cançó "La cremació de Sam McGee". En realitat, s'entrecreuen i barregen dues històries reals: en una dos amics, que estan dormint en la intempèrie al Canadà, conversen mentre estan morts de fred: "Si tu em sobrevius a mi i jo mor congelat aquesta nit, per favor, crema'm, no em deixes ací tirat". El sòl del terreny està tan dur, tan congelat, que és pràcticament impossible fer un clot per a fer una tomba. La resposta del company era conseqüent amb la situació: "Si jo mor abans i tu em sobrevius, per favor, crema'm i no em deixes tirat".

El segon succés utilitzat per al poema correspon a l'experiència d'un grup d'exploradors que arrosseguen el cadàver del seu company mort fins a trobar-se per sorpresa amb un vaixell atrapat en el gel. És en la caldera d'aquest vaixell on es pot cremar el cadàver del company. Díaz Canales utilitza aquest poema reinterpretat per Corto i Rasputín per a indicar-nos en la primera pàgina de la història els valors morals i ètics del protagonista.

La moral es mostra en la forma com tractem els coneguts i l'ètica, com tractem els desconeguts. De tal manera que la moral és aquell valor abstracte que ens defineix si som bona parella, si som bon pare, si som un bon amic o si som un bon veí. L'anàlisi d'eixe comportament dels costums morals d'una societat seria l'ètica. És per això que el comportament moral de Corto Maltès el signariem tots els lectors de l'obra de Pratt.

Una evidència clara és la importància de l'amistat en totes les històries de Corto que, sens dubte, influeix en el seu comportament. Si un amic et demana que no l'ajudes ho fas igualment, èticament és reprotxable perquè el teu amic t'ha demanat que no ho faces, però moralment és correcte perquè és el teu amic i el vols ajudar, la qual cosa comporta un conflicte habitual en les decisions de Corto. Per cert, al final de l'àlbum, Corto Maltès acaba cavant tombes en el sòl gelat. La raó per la qual Corto cava una tomba d'una persona que no coneix és un comportament ètic. La raó per la qual acaba cremant el seu amic, almenys oníricament, és un comportament moral. Aquest tipus de comportament ens sembla

correcte i ens sentim pròxims als valors que transpiren de les decisions del protagonista.

L'aventura com a factor clau d'atracció

Una de les característiques dels valors de la gent del mar és eixa sensació de viure de forma quotidiana diferents aventures. Però, què és l'aventura? Una aventura és una situació atípica, estranya, fora de la normalitat, incerta en el desenllaç i emocionant en el risc admès.

En una de les primeres vinyetes de *La venjança del comte Skarbek*, de Grzegorz Rosinski amb guió de Yves Sente, ambientada en el segle XIX, podem llegir la nota explicativa següent (vegeu la imatge 8): “on vaig embarcar en una nau que transportava teles i vi al Nou Món. Allí esperava poder començar una tercera vida...”. Mentre alguns estem intentant viure com podem la nostra vida, uns altres van per la tercera. Aquesta vinyeta, meravellosament dibuixada per Rosinski, il·lustra perfectament la sensació d'aventura a embarcar-se, de l'ànsia de conèixer noves cultures i explorar nous llocs.

I quantes vides va viure Corto Maltès? Corto transmet una imatge de llibertat que li permet començar de zero en cada aventura, sense llast en la motxilla que li permeta avançar. De nou una conversa en

Los valores del mar: Buscadores de un sueño

El mar como una aventura

Imatge 8

Sota el sol de mitjanit ens dona la resposta (vegeu la imatge 9):

Vinyeta 1: “parla vostè com un renegat i apàtrida.”

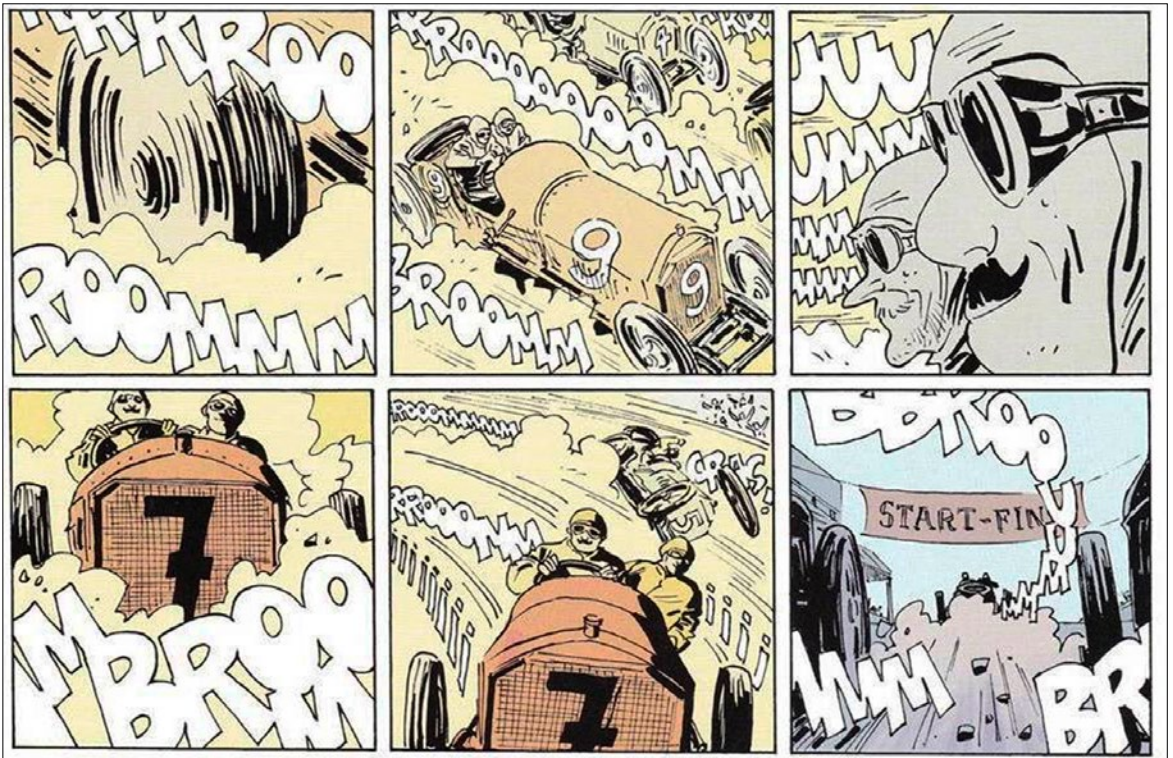
- Corto Maltès: “Que les meues creences no coincidisquen amb les seues no em converteix en un renegat, Clark.”

Vinyeta 2: Corto Maltès: “Apàtrida pot ser. Amb tant moviment de fronteres és cada vegada més difícil saber on pertany cadascú.”

Vinyeta 3: Corto Maltès: “Encara que confesse que no és una cosa que m'importe molt.”

Imatge 9

Imatge 10. Sant Francisco 27 de febrer de 1915

Aquesta concepció d'*apàtrida* és l'extrem màxim d'aventura, si no tens un lloc on tornar tens tota la llibertat del món per avançar. Una de les persones que compleix amb aquest perfil és el mateix Jack London, que apareix en els relats com a amic de Corto ja des de la seua joventut i que probablement inspiraria el mateix Hugo Pratt.

En aquest sentit pense que una de les referències interessants que cal comparar amb el personatge de Corto Maltès és justament Jack London. Jack London (1876-1916) apostava per escriure sobre històries reals que li havien esdevingut a ell mateix o a algú pròxim que li permetera certificar l'autenticitat de la història, la qual cosa el va portar a nombroses denúncies per plagi, per cert. Aquesta forma de vida i la il·lusió d'explorar el món és una cosa extremadament moderna per a l'època.

En la seua obra *El creuer del Snark*, publicada el 1911, London relata en forma de reportatges periodístics el seu projecte de fer la volta al món en un vaixell dissenyat i construït expressament per a l'ocasió i

amb l'ajuda de la seua dona i un grup reduït d'amics. És l'exponent màxim de l'aventura, encara que el viatge de cinc anys quedara finalment reduït a un en la seua travessia pel Pacífic. London relata en el llibre l'impacte que van causar les noves malalties que van transmetre els antics exploradors als habitants de les diferents illes i que van devastar poblacions senceres, malalties que fins i tot acabarien afectant la salut del mateix escriptor i que l'acompanyarien fins a la mort. Eixe risc invisible també apareix narrat en *Sota el sol de mitjanit* en l'experiència real d'una família d'esquimals que viatja a Europa a començament del segle XX. Pensen que els antibiòtics són un invent dels anys quaranta del segle passat.

La cabanya que apareix al final de l'obra és la cabanya real de Jack London que encara es conserva. L'immortal escriptor d'*Ullal blanc* (1906) va ser el primer a descriure el fenomen dels tres sols en l'horitzó, un efecte òptic provocat per la neu i la posició del Sol en l'horitzó en una latitud pròxima a l'àrtic, una zona on es produeixen les aurores boreals que,

per cert, no pot veure Corto perquè l'any 1915 no n'hi va haver.

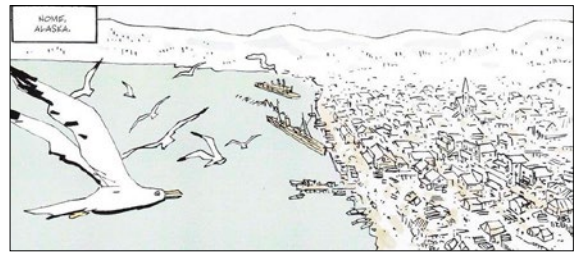
Jack London és un prototip d'aventurer però no és una persona del mar. Les seues accions són també una forma de vida a partir de la publicació del seu relat, en una biografia quasi similar a la del mateix Hugo Pratt que va acabar vivint en diferents països i cultures. Corto Maltès no és un heroi romàntic, és un marí compromès amb una forma d'aventura clàssica de la qual es resisteix a canviar malgrat els avanços tecnològics de la societat.

L'esperit aventurer traspua per totes les pàgines del nou àlbum, pels llargs desplaçaments, la duresa del viatge i els obstacles que van apareixent, però també és apreciable el conflicte amb una forma de vida abans i després dels avanços tecnològics i que enllaça amb una forma peculiar de vida.

Tecnologia i modernitat... el final d'una època

En certa manera, Corto Maltès és el prototip d'aventurer clàssic, que es resisteix a canviar en un moment històric d'avanços tecnològics importants que trenquen amb la forma de vida del moment. En *Sota el sol de mitjanit* apareixen implícits en el relat diversos conflictes entre els dos mons. Potser la imatge que l'il·lustre millor són les vinyetes que representen la carrera de cotxes que va tenir lloc el 27 de febrer de 1915 a San Francisco (vegeu la imatge 10 amb el dibuix de Pellejero, una imatge molt transgressora a l'estil que ens tenia acostumat Pratt quant a dinàmica de la pàgina i velocitat de l'acció). El Gran Premi Americà de 1915 no es va poder celebrar a Europa a causa de la Primera Guerra Mundial, i els organitzadors van traslladar l'esdeveniment a la ciutat de San Francisco en el marc de l'Exposició Universal Panamà Pacífic feta el 1915, que va tenir lloc des de mitjan febrer fins a final del mateix any.

Des de final del segle XIX i pràcticament durant tot el segle XX, les exposicions universals van ser esdeveniments claus per a l'impuls de la innovació i la propagació dels nous descobriments, l'oportunitat de concentrar en un únic lloc els avanços científics i tecnològics de la societat. La celebració del Panamà

Imatge 11

Pacífic representava, a més, la presentació al món de dos grans assoliments: d'una banda, l'acabament a l'agost de 1914 de l'obra del Canal de Panamà després de més de trenta anys d'obres, i, d'altra banda, la reconstrucció de la ciutat de San Francisco després del devastador terratrèmol de 1906.

El Canal de Panamà és el paradigma del que comporta la irrupció de la modernitat per al navegant, l'oportunitat de reduir notablement el temps de viatge entre el Pacífic i l'Atlàntic. Pratt estava fascinat per l'obra faraònica que va implicar la construcció del canal, tenint una gran força simbòlica en el relat l'elecció de la ciutat en algun dels seus relats, com el mateix Luis Gasca, amic de l'autor, confirmava i reconeixia com havia aparegut sovint en les seues converses privades sobre el personatge.

San Francisco és la ciutat elegida per a celebrar l'Exposició Universal, una oportunitat única per a mostrar al món la reconstrucció de la ciutat després del terratrèmol de 1906 i el devastador incendi posterior. Per què es va cremar la ciutat? Perquè era una ciutat construïda al llarg del segle XVIII i XIX amb la majoria d'edificis de fusta i estrets carrers. La possibilitat de reconstruir una ciutat amb criteris urbanístics del segle XX i amb el coneixement i la tecnologia moderna comporta un canvi radical en la forma de vida dels ciutadans. Eixa idea de progrés es pot apreciar perfectament en aquest relat quan el personatge de Corto Maltès camina al llarg de l'exposició en una xarrada amb la institutriu de Jack London en què es poden apreciar els espectaculars edificis construïts amb motiu de l'exposició (la majoria derruïts quan va acabar, però encara queden edificis singulars a la ciutat).

El contrast, una vegada més, apareix a l'arribada de Corto a la ciutat de Nome, a Alaska, al mar de Bering (vegeu la imatge 11). Arrere queden els edificis monumentals de l'exposició, Corto camina a través de l'efervescent ciutat portuària de Nome, embarrada i en construcció contínua, deixant arrere una travessia acompanyada de buscadors d'or, potser també els últims buscadors d'or. La tecnologia canviaria el paisatge de forma notable amb l'aparició dels bucs de drenatge, que eren capaços de fer en una hora el treball de cent homes durant un mes.

Cultura, tolerància, respecte

La resistència al canvi contrasta amb una mentalitat molt moderna de respecte i tolerància pròpia de la gent del mar. De respecte cap al proïsme independentment de la raça, religió o procedència, i tolerant amb la cultura i els costums. No oblidem que les tripulacions poden estar formades per persones de diverses procedències i que han de compartir el seu temps i activitat durant tota la travessia en un espai molt reduït i fitat.

De nou en *Sota el sol de mitjanit* observem com Corto es mostra interessat per les tradicions del poble esquimal amb afany de coneixement i no de burla (vegeu la imatge 12, per exemple, en què es mostra una representació d'un cant gutural de gola, un tipus de cant característic que es manté en l'actualitat).

Aquest comportament peculiar es transmet en una percepció de llibertat que la gent del mar identifica

com a propis. El filòsof Bertrand Russell en la seua obra *Sociedad humana: ética y política* deia el següent: “en cada comunitat, fins i tot en la tripulació d'un vaixell pirata, hi ha accions obligades i accions prohibides, accions lloables i accions reprovables. Un pirata ha de mostrar valor en el combat i justícia en el repartiment del botí, si no ho fa així no és un bon pirata, quan un home pertany a una comunitat més gran l'abast de les seues obligacions i prohibicions es fa més gran. Sempre hi ha un codi al qual s'ha d'ajustar sota pena de deshonra pública...”.

Eixe codi no està escrit en cap lloc en les pàgines de Corto Maltès, eixe codi el percebem a través de les seues accions i les seues decisions... i el que veiem ens agrada, estem d'acord amb eixes decisions... això és el que fa atractiu el personatge, això fa que compartim amb ell els seus valors. I és per això, precisament, que volem seguir llegint més historietes protagonitzades per Corto Maltès.

Imatge 12

AGRAÏMENTS / AGRADECIMIENTOS:

Vull donar les gràcies a tots aquells que amb el seu treball, consells i ajuda han fet possible que aquest projecte siga una realitat.

Quiero dar las gracias a todos aquellos que con su trabajo, apoyo y consejos han hecho posible que este proyecto sea una realidad.

Carles Cortés Orts. Vicerector de Cultura, Esports i Política Lingüística
Faust Ripoll Domenech. Director del Servei de Llengües i Cultura
Jorge Olcina. Director de la Seu d'Alacant
Patrizia Zanotti. Managing Director CONG SA
Óscar Valiente. Director de Norma Editorial
Manuel Pérez García
Pollux Hernández, Eduard Aguilar, Bernabé Gómez, Raúl García, Virginia Aceituno, Mati Mira, Sofía Martín, Pablo Corbí, José Aurelio Corbí, Jose Palmás, Dómix Garrido, Elena Sainz, Benito Calcerrada, Paco Camarasa y a Edicions de Ponent, Ángel de la Calle, Jordi Ojeda, Luis Gasca, Antoni Guiral i al restaurant Ghetto Vecchio

I per descomtat, a Hugo Pratt i a Venècia.

Al finalitzar les Jornades, recordava com el jove Hugo Pratt rebia per part de son pare un llibre que l'acompanyaria al llarg de tota la seua vida: L'Illa del Tresor, de R.L. Stevenson. Abans de regalar-li aquell valuós llibre, son pare li va dir: - Tú també trobaràs la teua Illa del Tresor. Quí escriu aquestes linies pot dir també que ha trobat la seua Illa del Tresor. Un milió de gràcies a tots aquells que m'haveu ajudat a aconseguir-ho.

Y por supuesto, a Hugo Pratt y a Venecia.

Al finalizar las Jornadas, recordaba como el joven Hugo Pratt, recibía por parte de su padre un libro que le acompañaría durante toda su vida: La Isla del Tesoro, de R.L. Stevenson. Antes de regalarle aquel valioso libro, su padre le dijo –Tú también encontrarás tu isla del tesoro-. También quién escribe estas líneas puede decir que ha encontrado su isla del tesoro. Un millón de gracias a aquellos que me han ayudado a conseguirlo.

Paco Linares Micó

pacolinairesmico@gmail.com

notasdesdeelmarsalado.blogspot.com

Universitat d'Alacant
Universidad de Alicante

